

HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA

2n BATXILLERAT

INTRODUCCIÓ

La Història de la filosofia apareix en el currículum com una forma de saber dual. D'una banda, com un saber històric que, junt amb altres disciplines de la mateixa naturalesa, dibuixen els perfils de la condició històrica del ser humà i del seu passat intel·lectual. D'altra banda, com a saber filosòfic, ens permet entendre que la comprensió del passat –el que altres han pensat abans– és un coneixement necessari per a l'adequada interpretació i transformació del present. La Història de la filosofia, més enllà de la intenció arqueològica, tracta el passat com una font rica de suggeriments i especulacions dignes d'una acurada atenció, en què troba l'impuls per a una meditació filosòfica actual.

En coherència amb l'anterior, la necessitat d'esta assignatura en el Batxillerat prové del fet que permet a l'alumnat reconèixer quins són les fites del pensament que ens constitueixen com a civilització, però també procura instruments intel·lectuals per a comprendre les claus del present de la nostra civilització, l'occidental, mostrant que les idees tenen una validesa que moltes vegades escapen al context temporal en què s'enuncien. En este sentit, la història de la filosofia és la història de les respostes filosòfiques als problemes humans. Les solucions del passat, el seu coneixement, poden ajudar-nos com a mínim a plantejar adequadament els interrogants del present. Des d'una perspectiva docent, este aspecte de la Història de la filosofia és capital i fa de l'assignatura la millor invitació al pensament crític.

La Història de la filosofia, si bé apareix com una assignatura independent d'altres de caràcter filosòfic que trobem en l'ESO i en primer de Batxillerat, s'ha d'entendre també com la culminació d'un procés intel·lectual. Hi trobarem –en els distints autors, sistemes filosòfics i diferents període històrics– una íntima relació entre les disciplines filosòfiques estudiades amb anterioritat i la present assignatura, de manera que podem considerar-la com l'expressió més acabada i unificada dels continguts filosòfics impartits en Batxillerat i en l'ESO. La unitat filosòfica de la Història de la filosofia permet tornar a presentar l'alumnat, des d'un punt de vista temporal, el que ha estudiat en cursos anteriors.

Per això la Història de la filosofia contribuïx notablement a l'adquisició dels objectius del Batxillerat i a l'èxit d'una maduresa personal en l'alumnat, condició indispensable per a l'exercici d'una ciutadania activa i responsable. L'actitud principal que l'alumnat ha d'adquirir és, sens dubte, l'esperit crític: no ha de prendre per bons plantejaments passats, sinó analitzar-los autònomament. Alhora, l'assignatura ha d'ajudar a reflexionar sobre la necessària igualtat antropològica i jurídica del ser humà i com és imprescindible superar plantejaments passats –o actuals– que admeten algun tipus de desigualtat. La Història de la filosofia ha d'ajudar a comprendre la dificultat de l'ideal igualitari i la seua permanent vigilància.

Igual que altres assignatures, la Història de la Filosofia contribuïx a la consolidació dels hàbits de lectura, estudi i disciplina: les condicions mínimes d'un filòsof i d'un ciutadà que desitge influir activament en la societat.

La matèria s'estructura en cinc blocs. El primer està dedicat als continguts transversals, els quals són aplicables a tots els estàndards d'aprenentatge del curs. Cal destacar d'este bloc l'atenció que es dona al text filosòfic com la realitat primordial que cal treballar amb l'estudiant. I junt al text, la utilització de les TIC com un instrument de busca, exposició i aprofundiment dels continguts textuais especificats pel professor de l'assignatura. La resta dels blocs desenrotllen els continguts per períodes històrics. Així, el bloc 2 presenta la filosofia grega, en què. Plató i Aristòtil són els autors principals, i acaba amb una anàlisi dels corrents hel·lenístiques més importants. El bloc 3 està reservat a la filosofia medieval; partix del pensament d'Agustí d'Hipona i de Tomàs d'Aquino, l'alumne hi tractarà filosofies anteriors, coetànies i posteriors d'estos autors. El bloc 4 tracta la filosofia moderna i de la Il·lustració; Descartes, Hume i Kant, entre altres, són els filòsofs a qui s'hi dedicarà més temps. El bloc 5 aborda la filosofia contemporània. En este bloc final la matèria aborda el més destacat del pensament contemporani, especialment l'obra de Marx i de Nietzsche, els autors més destacats de la filosofia espanyola i les principals corrents del pensament del segle XX. Acaba el curs amb una anàlisi del més destacat del

pensament postmodern i de les noves filosofies.

L'assignatura inclou un llenguatge tècnic molt precís conceptualment i lingüísticament. La precisió conceptual educa la ment a desprendre's d'allò accessori, identificar-ho en primer lloc, i quedar-se amb allò característic o definitiu. Però açò s'ha de saber expressar per mitjà de la paraula. La precisió i el rigor filosòfic, predominantment lingüístic, són magnífiques ferramentes cognitives per a l'estudiant de l'assignatura.

Si la Història de la filosofia fa una aportació molt valuosa quant a l'adquisició dels objectius de la seua etapa, el mateix es pot dir respecte de les competències. Pareix evident que la competència lingüística és la més treballada. A més del s'ha apuntat, cal subratllar que esta competència busca que l'alumnat posseïska certs valors i actituds, alguns dels quals ja s'han destacat; no obstant això, n'hi ha d'altres també importants, com ara el diàleg com a mitjà per a resoldre conflictes, el respecte a les normes o la curiositat.

La competència digital està molt present també en l'assignatura, perquè està molt associada a la competència d'aprendre a aprendre. Perquè la competència digital no consistix només en l'ús de les TIC; pretén que l'alumne busque i complemente la informació donada pel professor i li permet elaborar materials filosòfics que puga utilitzar en el seu estudi. D'eixa manera l'alumne afig a allò que s'ha explicat en classe dades, continguts o problemes que fan que aprofundisca en els seus coneixements de la matèria. Esta tasca d'autoregulació de l'alumne, per a la qual les TIC són de gran ajuda, permet que la Història de la filosofia siga una assignatura que no es reduïska a l'explicació del professor, sinó que exigisca de l'estudiant una actitud activa i inquisitiva davant dels continguts filosòfics impartits.

La competència d'aprendre a aprendre garantix que l'individu tinga recursos suficients per a formar-se permanentment. La capacitat d'autonomia personal, d'autoregulació dels processos cognitius i de la conducta en distints contextos fan que esta competència hi siga clau. La filosofia també desenrotlla esta competència gràcies al seu treball per a aconseguir l'esperit crític i l'autonomia personal.

La Història de la filosofia contribuïx poderosament a les competències socials i cíviques, que inclouen habilitats i destreses diverses que confluïxen en la necessitat que l'alumnat sàpia interpretar els fets socials i puga donar-hi una resposta correcta. Les actituds que es busquen són el diàleg, el respecte a les idees alienes, la capacitat d'arribar a acords, treballar en equip, etc. En este sentit la Història de la filosofia ajuda a cobrar consciència que no totes les idees busquen un model de societat idèntic i que, per tant, no totes tenen el mateix valor. Saber discriminar quins són les més semblants a les d'una societat democràtica i oberta és un objectiu d'una ment crítica. La competència cívica descansa en el coneixement reflexiu –crític– de conceptes com 'ciutadania', 'justícia', 'democràcia', 'drets civils', etc. La Història de la filosofia il·lustra la importància d'eixos conceptes i en mostra l'evolució temporal.

La filosofia també ajuda a desenrotllar el sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor dins d'un marc ètic ineludible per a una societat que pretenga guiar-se per principis que dignifiquen el ser humà, defugint així la seua cosificació i mercantilització.

Finalment, la Història de la filosofia també treballa la competència sobre la consciència de les expressions culturals. Amb este tipus de competència es pretén introduir actituds i valors que definixen els estudis filosòfics del Batxillerat: llibertat d'expressió, diàleg entre cultures i en general un interès per la participació en la vida cultural i intel·lectual de la societat.

El currículum incorpora plantejaments metodològics i didàctics coherents amb el desenrotllament de les competències, l'aprenentatge en contextos reals dels elements transversals i dels continguts de les àrees. Com el RD 116/2014 proposa, i en línia amb la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre de 2006, sobre les competències clau per a l'aprenentatge permanent, este decret es basa igualment a potenciar l'aprenentatge per competències, integrades en la resta d'elements curriculars per a propiciar una renovació en la pràctica docent i en el procés d'ensenyança i aprenentatge. La metodologia farà insistència, especialment, en la compressió lectora de textos seleccionats dels autors i els temes estudiats en el curs. Els punts centrals en què es basa la metodologia són: a) Interacció i aprenentatge, l'objectiu últim del qual és que totes i tos els alumnes sense exclusió adquirisquen els millors aprenentatges possibles. b) Aprenentatge Situat, que emfatitza la dimensió social dels processos d'adquisició de les competències, un aprenentatge vinculat a un determinat context cultural, social i de relacions, i a unes determinades tasques que les persones hauran de resoldre i que els permetran adquirir la competència necessària. c) Estructures d'aprenentatge cooperatiu, que asseguren la interacció entre iguals i amb altres membres de la comunitat educativa i l'entorn. d) Didàctica específica de l'àrea, ja siga de caràcter general o relacionada amb alguns dels blocs de

contingut, atenent a la seua singularitat i als recursos a utilitzar. El comentari de text és un recurs imprescindible, però també és necessari treballar l'expressió oral, treballs individuals o en grup que requerisquen una exposició, debats, etc.

Els procediments d'avaluació han de ser variats. Juntament amb de les proves escrites, el professor valorarà les exposicions orals, tant individuals com en grup; a més, tindrà en compte els comentaris de textos escrits al llarg del curs i la realització de breus redaccions sobre qüestions filosòfiques. Així mateix avaluarà la participació en classe quan es facen debats.

Continguts i criteris d'avaluació de l'assignatura Història de la filosofia

Curs 2n Batxillerat

Bloc 1: Elements transversals a l'assignatura. Curs 2n Batxillerat

Continguts	Criteris d'avaluació	CC
Investigació · Ferramentes d'aprenentatge i investigació · Lectura d'obres i textos de caràcter filosòfic	BL1.1. Analitzar fragments dels textos més rellevants de la història de la filosofia i d'autors representatius, i argumentar amb claredat, oralment i per escrit, les pròpies opinions sobre els problemes fonamentals de la filosofia.	CCLI CAA SIEE
Anàlisi i síntesi · El comentari de text · Aplicació de les TIC a la història de la filosofia · Elaboració del vocabulari · Enumeració de les tesis fonamentals de l'autor · Redacció i dissertació filosòfica · Contextualització dels autors	BL1.2. Aplicar adequadament les ferramentes i procediments del treball intel·lectual a l'aprenentatge de la filosofia, fent treballs d'organització i investigació dels continguts.	CCLI CAA
Diàleg · El diàleg filosòfic i l'argumentació	BL1.3. Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació en la realització i exposició dels treballs d'investigació filosòfica.	CAA CD
	BL1.4. Participar en diàlegs i debats de manera raonada, contraposant les idees pròpies amb altres posicions diferents.	CCLI CSC
	BL1.5. Organitzar un equip de treball distribuint responsabilitats i gestionant recursos, perquè tots els membres participen i arriben a les metes comunes, influir positivament en els altres, generant implicació en la tasca, i utilitzar el diàleg igualitari per a resoldre conflictes i discrepàncies actuant amb responsabilitat i sentit ètic.	SIEE

Bloc 2: La Filosofia en la Grècia antiga. Curs 2n Batxillerat

Continguts	Criteris d'avaluació	CC
El naixement de la filosofia a Grècia.	BL2.1. Explicar l'origen de la filosofia a Grècia, enumerar-ne els conceptes i	CEC

<ul style="list-style-type: none"> · El pas del mite al logos. · Els presocràtics. Plató: la primera gran síntesi filosòfica <ul style="list-style-type: none"> · Sòcrates i els sofistes. · Plató i el seu context filosòfic Aristòtil i l'hel·lenisme: l'ocàs de l'antiguitat <ul style="list-style-type: none"> · Aristòtil i el seu context filosòfic. · Hel·lenisme: ètica i ciència. 	tesis principals; analitzar l'idealisme de Plató, enumerar-ne els conceptes i tesis principals i explicar la relació entre realitat i coneixement, la concepció dualista del ser humà i la dimensió antropològica i política de la virtut.	CSC
	BL2.2. Explicar el sistema teleològic d'Aristòtil, enumerar-ne els conceptes i les tesis principals.	CEC CSC
	BL2.3. Reconèixer les distintes escoles ètiques sorgides en l'hel·lenisme com l'epicureisme, l'estoïcisme i l'escepticisme, enumerar-ne els conceptes i les tesis principals.	CEC CSC
	BL2.4. Relacionar la filosofia platònica i aristotèlica i comparar els punts en comú i les diferències respecte de la filosofia presocràtica i el gir antropològic de Sòcrates i els sofistes.	CSC CAA
	BL2.5. Relacionar la filosofia aristotèlica i comparar els punts en comú i les diferències respecte dl pensament de Plató i la física de Demòcrit.	CSC CAA
	BL2.6. Comparar les similituds i les diferències entre les distintes escoles ètiques sorgides en l'hel·lenisme, com ara l'epicureisme, l'estoïcisme i l'escepticisme, i exposar la repercussió dels grans científics hel·lenístics, el context sociohistòric i cultural de l'època i la gran importància per a occident de la Biblioteca d'Alexandria.	CSC CEC
	BL2.7. Explicar la influència del platonisme en el desenrotllament de les idees i els canvis socioculturals de la Grècia antiga i avaluar-ne críticament el discurs.	CSC CAA
	BL2.8. Jutjar la influència de l'aristotelisme en el desenrotllament de les idees i els canvis socioculturals de la Grècia antiga.	CSC CAA

Bloc 3: La Filosofia medieval. Curs 2n Batxillerat		
Continguts	Criteris d'avaluació	CC
El pensament cristià medieval	BL3.1. Explicar l'origen del pensament cristià i la seua trobada amb la	CEC

<ul style="list-style-type: none"> · Cristianisme i filosofia. · Les relacions raó-fe. <p>L'elaboració del pensament cristià en la patristica.</p> <ul style="list-style-type: none"> · Agustí d'Hipona. L'autor i el seu context històric. <p>La síntesi filosòfica de l'escolàstica.</p> <ul style="list-style-type: none"> · L'escolàstica cristiana, la filosofia islàmica i el pensament jueu. · Tomàs d'Aquino. L'autor i el seu context filosòfic. · La crisi de l'escolàstica en el s. XIV: el nominalisme de Guillem d'Ockam. 	<p>filosofia a través de les enumeració dels conceptes i les idees fonamentals d'Agustí d'Hipona.</p>	CSC
	<p>BL3.2. Analitzar la síntesi de Tomàs d'Aquino, a través de les enumeració dels conceptes i idees fonamentals de l'autor.</p>	CEC CSC
	<p>BL3.3. Descriure alguna de les teories centrals del pensament de Guillem d'Ockam i la separació de la raó i la fe.</p>	CSC CAA
	<p>BL3.4. Comparar les idees fonamentals d'Agustí d'Hipona amb les d'altres pares de l'Església.</p>	CSC CAA
	<p>BL3.5. Explicar la síntesi de Tomàs d'Aquino i relacionar-la i comparar-la amb l'agustinisme, la filosofia àrab i jueua, i el nominalisme.</p>	CSC CAA
<p>BL3.6. Relacionar el pensament d'Agustí d'Hipona i de Tomàs d'Aquino (la defensa de la llibertat, la veritat i el coneixement interior o la història) amb el desenrotllament de les idees i els canvis socioculturals que es van produir en l'Edat Mitjana i la reflexió crítica de Guillem d'Ockam, amb l'inici de la independència de la filosofia i el nou impuls per a la ciència moderna.</p>	CSC CEC	

Bloc 4: La Filosofia en la modernitat. Curs 2n Batxillerat		
Continguts	Criteris d'avaluació	CC
<p>El pensament renaixentista</p> <ul style="list-style-type: none"> · La filosofia en el Renaixement: el canvi del paradigma aristotèlic. · El realisme polític de Maquiavel. · La revolució científica. <p>Racionalisme i empirisme: el naixement de la modernitat.</p> <ul style="list-style-type: none"> · Descartes. L'autor i el seu context filosòfic i antropològic. · Hume i Locke. Els autors i el seu context filosòfic. <p>La Il·lustració: el triomf de la raó.</p> <ul style="list-style-type: none"> · La Il·lustració francesa. Rousseau. · L'idealisme transcendental. Kant. L'autor i el seu context filosòfic. 	<p>BL4.1. Explicar el gir del pensament occidental que anticipa la modernitat que es dona en el Renaixement i insistir en el nou humanisme, en la investigació dels prejudis del coneixement de F. Bacon, en les implicacions de la revolució científica, i enumerar les tesis fonamentals del realisme polític de N. Maquiavel.</p> <p>BL4.2. Exposar les tesis del racionalisme de Descartes i enumerar-ne els conceptes i les tesis fonamentals.</p> <p>BL4.3. Identificar l'empirisme de Hume i Locke i enumerar-ne els conceptes i les tesis fonamentals.</p>	<p>CEC CSC</p> <p>CEC CSC</p> <p>CEC CSC</p>

	BL4.4. Descriure els principals ideals dels il·lustrats francesos i enumerar-ne els conceptes i les tesis fonamentals.	CEC CSC
	BL4.5. Identificar l'idealisme crític de Kant i enumerar-ne els conceptes i les tesis fonamentals.	CEC CSC
	BL4.6. Relacionar el gir del pensament occidental en el Renaixement, la investigació del coneixement de F. Bacon, les implicacions de la revolució científica i de N. Maquiavel.	CSC CAA
	BL4.7. Comparar les tesis fonamentals del racionalisme de Descartes, la filosofia humanista i el monisme panteista de Spinoza.	CSC CAA
	BL4.8. Relacionar les tesis fonamentals de l'empirisme de Hume i les del liberalisme polític de Locke.	CSC
	BL4.9. Exposar els principals ideals dels il·lustrats francesos i aprofundir especialment en el pensament de J. J. Rousseau.	CSC
	BL4.10. Comparar les tesis fonamentals de l'idealisme crític de Kant amb el racionalisme de Descartes, l'empirisme de Hume i la filosofia il·lustrada de Rousseau.	CSC CAA
	BL4.11. Explicar la influència del racionalisme i l'empirisme en el desenrotllament de les idees i els canvis socioculturals de l'Edat Moderna.	CSC
	BL4.12. Explicar la importància del pensament de Rousseau i de Kant en el sorgiment de la democràcia i en el desenrotllament de les idees i els canvis socioculturals de l'Edat Moderna.	CSC

Bloc 5: La Filosofia contemporània. Curs 2n Batxillerat		
Continguts	Criteris d'avaluació	CC
El segle XIX: el naixement d'una nova època. · Marx. L'autor i el seu context filosòfic.	BL5.1. Explicar el materialisme històric de Marx i enumerar-ne els conceptes i les tesis fonamentals.	CEC CSC

<ul style="list-style-type: none"> · Nietzsche. L'autor i el seu context filosòfic La filosofia del S XX. · La filosofia espanyola: Unamuno, Ortega, Zubiri. · Principals corrents del s. XX: fenomenologia-hermenèutica, filosofia analítica, Escola de Frankfurt. Últimes tendències en la filosofia · El pensament postmodern. · Noves filosofies: feminisme, ecologisme, pacifisme, etc. 	<p>BL5.2. Explicar el vitalisme de Nietzsche i enumerar-ne els conceptes i les tesis fonamentals.</p> <p>BL5.3. Explicar les principals idees de la filosofia espanyola del s. XX, en especial el raciovitalisme d'Ortega i Gasset, i enumerar-ne els conceptes i les tesis fonamentals.</p> <p>BL5.4. Identificar les idees de les principals corrents de pensament del s. XX, en especial l'escola de Frankfurt, la fenomenologia-hermenèutica i la filosofia analítica, i enumerar-ne els conceptes i les tesis fonamentals.</p> <p>BL5.5. Comparar el materialisme històric de Marx amb l'idealisme de Hegel i amb Feuerbach.</p> <p>BL5.6. Relacionar el vitalisme de Nietzsche amb el vitalisme de Schopenhauer.</p> <p>BL5.7. Confrontar el raciovitalisme d'Ortega i Gasset amb figures de la filosofia espanyola (Unamuno o Zubiri) i del pensament europeu.</p> <p>BL5.8. Contrastar la racionalitat dialògica de Habermas amb la filosofia crítica d'altres autors de l'escola de Frankfurt, així com amb els principals conceptes dels corrents de pensament del s. XX.</p> <p>BL5.9. Explicar la influència del materialisme històric de Marx en el desenrotllament de les idees i els canvis socioculturals de l'edat contemporània.</p> <p>BL5.10. Detectar la influència del vitalisme de Nietzsche en el desenrotllament de les idees i els canvis socioculturals de l'edat contemporània.</p> <p>BL5.11. Explicar les influències que rep Ortega i Gasset i la repercussió del seu pensament en el desenrotllament de les idees i la regeneració social, cultural i política d'Espanya.</p>	<p>CEC CSC</p> <p>CEC CSC</p> <p>CEC CSC</p> <p>CSC CAA</p> <p>CSC CAA</p> <p>CSC CAA</p> <p>CSC</p> <p>CSC</p> <p>CSC</p>
---	---	--

	BL5.12. Reconèixer la influència de les idees de les principals corrents de pensament del s. XX, en especial de l'escola de Frankfurt, en el desenvolupament de les idees i els canvis socioculturals de l'edat contemporània.	CSC
	BL5.13. Avaluar la repercussió dels filòsofs postmoderns en el pensament actual i en el desenvolupament de la cultura contemporània.	SIEE CEC

COMPETÈNCIES DEL CURRÍCULUM

CCLI: Competència en comunicació lingüística.

CMCT: Competència en matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia.

CD: Competència digital.

CAA: Competència en aprendre a aprendre.

CSC: Competències socials i cíviques.

SIEE: Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor.

CEC: Consciència i expressions culturals.